

VAEL HALLAQ ISLOM HUQUQSHUNOSLIGI SOHASIDA YETAKCHI OLIM

Gulhumor Kahhorova

Assistent, O‘zbek tili va tillarni o‘rgatish kafedrası, Farg‘ona Politexnika
Instituti, Farg‘ona, Uzbekistan

Annotatsiya. Ushbu maqolada Kolumbiya universitetining Gumanitar fanlar bo‘yicha Avalon fondi professori va 2009-yildan beri axloq, huquq va siyosiy fikrdan dars berib, islom huquqshunosligi sohasida yetakchi olim hisoblanib kelayotgan Vael Hallaqlarning hayot yo‘llari, ilmiy hayot yo‘li, tadqiqotchilik davrlari va yozgan asarlari hamda erishgan yutuqlari haqida batafsil ma‘lumot berilgan.

Kalit so‘zlar: Paradigmatik, sinxron va diaxronik rivojlanish, epistemik struktura dinamikasi, vazifa, ko‘rish, simpoziumlarda evristik asos yaratish, TÜBA, so‘fiylik, domen, arxetipal subyektivlik zamonaviy konstitutsiyaviy tuzilmalar, insholar

Kirish. Vael Hallaq Kolumbiya universitetining Gumanitar fanlar bo‘yicha Avalon fondi professori bo‘lib, u yerda 2009-yildan beri axloq, huquq va siyosiy fikrdan dars beradi. U islom huquqshunosligi sohasida yetakchi olim hisoblanib, va islom huquqi bo‘yicha dunyodagi yetakchi ma‘murlardan biri sifatida ta‘riflangan. Huquq, huquq nazariyasi, falsafa, siyosiy nazariya va mantiq kabi mavzularda saksondan ortiq kitob va maqolalar chop etgan. 2009-yilda Jon Esposito va uning ko‘rib chiqish guruhi Halaqni islom huquqi bo‘yicha tadqiqotlari va nashrlari uchun dunyodagi eng nufuzli 500 musulmon ro‘yxatiga kiritdi, garchi Hallaq nasroniy bo‘lsada .Hallaq o‘zining "ijtihad darvozasining yopilishi" tushunchasiga qarshi chiqqan doktorlik ishi tufayli shuhrat qozondi, bu holat uzoq vaqt davomida bu sohada paradigmatik sifatida qabul qilingan. Ta‘kidlanishicha, shakllanishdan keyingi davr musulmon huquqshunoslari ijodiy huquqiy fikrlashdan voz kechgan, bu esa huquqning umumiy turg‘unligiga olib kelgan.

Metodologiya. Vael Hallaq 1955 yilda Nosira shahrida falastinlik nasroniy oilasida tug‘ilgan. U Hayfa universitetini tugatgan , keyin u magistrlik va PhD darajasini oldi. Vashington universitetidan.Hallaq 1985 yilda doktorlik

dissertatsiyasini olgandan so‘ng MakGill universitetida islom huquqi kafedrasida dotsenti sifatida ishga kirdi. 1983-yilda Washington universitetini tamomlagan. 1994-yilda to‘liq professor bo‘lgan va 2005-yilda Islom huquqi bo‘yicha Jeysms MakGill professori unvoniga sazovor bo‘lgan.

Hallaqning ta'limoti va tadqiqoti zamonaviylikning boshlanishi va unga bo‘ysungan ijtimoiy-siyosiy-tarixiy kuchlar bilan bog‘liq muammoli epistemik uzilishlar bilan bog‘liq; sharqshunoslikning intellektual tarixi va sharqshunoslik paradigmalarning keyingi ilm-fan va umuman islom huquqshunosligidagi oqibatlar bilan; islomning mantiqiy an‘analari, huquq nazariyasi va moddiy huquq an‘analari hamda bu an‘analar doirasidagi o‘zaro bog‘liq tizimlarning sinxron va diaxronik rivojlanishi bilan. Hallaq asarlarida hozirgi zamongacha bo‘lgan huquqdagi huquqiy o‘zgarishlarning strukturaviy dinamikasi o‘rganilgan, islom huquqi tarixi va zamonaviy siyosiy harakatlarni tushunishda axloqiy nazariyaning markaziy o‘rinlari ko‘rib chiqilgan. So‘nggi o‘n yarim yil ichida uning faoliyati zamonaviy loyihani, shu jumladan uni boshqaradigan bilimlarning paradigmatic tuzilmalarini tanqid qilishga tobora ko‘proq e’tibor qaratmoqda. Uning hozirgi tadqiqoti VIII-XVIII asrlardagi islom boshqaruvining konstitutsiyaviy amaliyotini, shu jumladan, zamonaviy konstitutsiyaviy tuzumlarni tanqid qilish uchun evristik asos yaratish maqsadida xaritani tuzishga harakat qiladi.

Hallaqning asosiy asarlari orasida Sharqshunoslikni qayta tiklash: Zamonaviy bilimlar tanqidi (2018) va Zamonaviylikni isloh qilish: Abdurrahmon Toho falsafasida axloqiy va yangi inson (2019), Islom huquqida hokimiyat, davomiylik va o‘zgarish (2001), “Asli paydo bo‘lishlik ” kitoblari kiradi. Islom huquqining evolyutsiyasi (2005), Shariat: nazariya, amaliyot, transformatsiyalar (2009) va islom huquqiga kirish (2009). Professor Hallaq ijodi keng muhokama qilinib, tarjima qilinib, uning asarlarini o‘rganish va tahlil qilishga bag‘ishlangan bir qancha kitob va dissertatsiyalar, ko‘plab maqolalari mavjud. Uning hayoti va ijodi ko‘plab simpoziumlarda, tok-shoularda va hujjatli filmlarda yirik ommaviy axborot vositalarida yoritilgan. 2015-yilda uning “Imkonsiz davlat” (2013) asari ikki yil oldin Kolumbiyaning taniqli kitob mukofotiga sazovor bo‘lgan va 2014-yilda arab tilida chiqqanidan beri u musulmon dunyosidagi akademik doiralar va ommaviy axborot vositalarida katta e’tiborga sazovor bo‘lgan. 2007-yilda u “Origins and Evolution” uchun Eron Islom Respublikasining eng yaxshi kitob mukofotini, 2020-yilda “Nautilus” kitobining “Zamonaviylikni isloh qilish” kitobi mukofotini qo‘lga

kiritdi. 2021-yilda Turkiya Fanlar akademiyasi tomonidan gumanitar va ijtimoiy fanlar bo'yicha innovatsion va ilg'or stipendiya sifatida berilgan TÜBA mukofoti bilan taqdirlandi. O'sha yilning o'zida u ushbu akademiyaning faxriy a'zosi etib saylandi. Uning o'nlab yirik maqolalari va barcha kitoblari hozirda arab va turk tillariga tarjima qilingan va ko'plari boshqa bir qancha tillarga, jumladan, indoneziya, yapon, fors, urdu, ibroniy, italyan, nemis, frantsuz va yaqinda alban, rus, va bengal. 2018-yilda Hallaq Kolumbiya universiteti nashriyoti tomonidan chop etilgan “Restating orientalism: A Critique of Modern Knowledge” asarini chop etdi.

So'nggi uch yarim o'n yillikda Hallaq ko'plab kurslarni, magistratura va bakalavriatda, xususan, Kolumbiyaga qo'shilganidan beri dars berdi. Bakalavr kurslari takliflari tarjimadagi asosiy klassik matnlar bo'yicha modullarni o'z ichiga oladi; Islom huquqidagi markaziy savollar; Jihod, Liberalizm va Zo'rvonlik; Tasavvuf, shariat va siyosat; va asrlar davomida islom huquqi tarixi. Magistratura bosqichida u Qur'on tafsirida birlamchi arab manbalari asosida olib boriladigan seminarlardan dars bergan; Hadis; Usul al-fiqh; Fiqh; Adab al-Muftiy; Adab al-Qadi; Mantiq (Mantiq); Shahzoda uchun siyosiy matnlar va oynalar; Tasavvuf; va Nahda yozuvlari va zamonaviy axloq falsafasi.

Hallaqning hozirgi tadqiqoti Islom tarixidagi boshqaruvning shakllanishi davridan to o'rta Usmonli asrlarigacha bo'lgan masalalarni ko'rib chiqadi va Mamluk domeniga alohida e'tibor beradi. Loyihalashtirilgan ikki jildan biri Mamluk jamiyati va “davlati”ning huquqiy tarixini yoritib, o'sha imperiya davrida “huquq” qanday faoliyat ko'rsatganligining turli jihatlarini ko'rib chiqadi. Ikkinchi jildda o'rta davrdagi islom konstitutsiyaviy konsepsiyasi deb atalishi mumkin bo'lgan tuzilmalar ko'rib chiqiladi. Maqsad boshqaruvning turli qismlari yoki "tarmoqlari"ni va bu qismlar bir-biriga qanday munosabatda bo'lganini yoki bir-biriga qarshiligini tekshirishdan iborat. Bu hukumat apparatini qo'llab-quvvatlash uchun faraz qilingan arxetip sub'ektivlikning o'ziga xos konstitutsiyasi bo'lgan islomiy "siyosiy odam"ni o'rganishni o'z ichiga oladi. Shunga qaramay, ushbu jildning nutqi XV asrdan boshlab Evropadagi siyosiy tuzilmalar evolyutsiyasi bilan taqqoslash va qarama-qarshilikdan hech qachon voz kechmaydi, bu esa birini boshqasiga olib keladi. Yakuniy maqsad nafaqat islom konstitutsiyaviy tarixi haqida hikoya qilish, balki zamonaviy konstitutsiyaviy tuzilmalar inqirozini yorituvchi tanqidiy evristik ma'lumotni ham yaratishdir.

Muallif jildlari haqida soʻz yuritilganda Zamonaviylikni isloh qilish: Abdurahmon Taha falsafasida axloq va yangi inson (Nyu-York: Kolumbiya universiteti nashriyoti, 2019); Kumush Nautulus mukofoti sovrindori, 2020; Arabcha tarjima (Bayrut, 2019); Turkcha tarjima (Istanbul, 2020). Al-Qur'on val-shari'a: Nahv Dusturiyya Islomiyya Jadida (Bayrut: al-Shabaka al-'Arabiya, 2019). Sharqshunoslikni qayta tiklash: zamonaviy bilimlar tanqidi (Nyu-York: Kolumbiya universiteti nashriyoti, 2018); Arabcha tarjima (Bayrut, 2018); Turkcha tarjima (Istanbul, 2020); Nemis tiliga tarjimasi (Berlin, 2022). Mumkin boʻlmagan davlat: Islom, siyosat va zamonaviylikning axloqiy ahvoli (Nyu-York: Kolumbiya universiteti nashriyoti, 2013); Kolumbiya universiteti nashriyoti va provost idorasining "Hurmatli kitob" mukofoti sovrindori; Arabcha tarjima (Bayrut, 2014; shu yili ikkinchi nashr); Indoneziya tarjimasi (Yogyakarta, 2015); Urdu tarjimasi (Lahor, 2018); Turkcha tarjima (Istanbul, 2019); Yapon va xitoy tarjimalari davom etmoqda. Islom huquqiga kirish (Kembrij, Buyuk Britaniya; Nyu-York: Kembrij universiteti nashriyoti, 2009). Shariat: nazariya, amaliyot, transformatsiyalar (Kembrij, Buyuk Britaniya; Nyu-York: Kembrij universiteti nashriyoti, 2009). Islom huquqining kelib chiqishi va evolyutsiyasi (Kembrij, Buyuk Britaniya; Nyu-York: Kembrij universiteti nashriyoti, 2005). Ijtihod eshigi yopilganmi? Vael B. Hallaq tomonidan Islom huquqiy nazariyalari tarixining dastlabki ocherklari / Atsushi Okuda (Tokio: Keio universiteti nashriyoti, 2003; yapon tilida, quyidagi maqolalarning bir qator tarjimalarini oʻz ichiga oladi).

Foydalanigan adabiyotlar.

1. "Wael Hallaq". Columbia University. 28 September 2018.
2. Mohammad Hassan Khalil. Review of The Origins and Evolution of Islamic Law by Wael B. Hallaq. Journal of Near Eastern Studies Vol. 69, No. 1 (April 2010), p. 153. Quote: "Wael Hallaq is widely recognized as a leading scholar of Islamic law."
3. David S. Powers. Wael B. Hallaq on the Origins of Islamic Law: A Review Essay. Islamic Law and Society 17 (2010) p. 126. Quote: "Wael B. Hallaq is one of the most prominent, talented, prolific, and influential scholars in the field of Islamic studies, living or dead."
4. Hallaq, W. B. (2009). An introduction to Islamic law. Cambridge University Press.

5. Qahhorova, G. (2023). Ingliz tilida tinglash mahoratini yaxshilash usullari. *Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan*, 1(9), 1249-1254.
6. Qahhorova, G. (2023). O‘quvchilarning tinglash malakasini oshirish uchun diktantlardan samarali foydalanish usullari. *Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan*, 1(9), 1255-1260.
7. Kizi, K. G. S. (2023). A deep study of wael B hallaq’s explaining views of islamic law. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 12(8), 7-10.
8. Kahhorova, G. S. (2022). The notions of wael hallaq on an introduction to islamic law. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 2(06), 63-67.
9. Abdukadirov, U. N. (2022). Best practice of motivating speaking activities for lower levels. *Экономика и социум*, (12-1 (103)), 24-27.
10. Nazirovich, A. U. (2023). Modern methods of teaching english in higher education. *Образование наука и инновационные идеи в мире*, 20(2), 45-47.
11. Nazirovich, A. U. (2023). Features of the translation of technical texts. *Academia Science Repository*, 4(05), 58-63.
12. Nazirovich, A. U. (2022). Turizmga oid atamalarning lingvokulturologik xususiyatlari. *Conferencea*, 256-258.
13. Abdukodirov, U. N. (2020). Using of dictionary sources for improving integrated teaching methods. *Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology*, 2(11), 230-234.
14. Abdukodirov, U. (2020). Materials development in teaching. In *МИРОВАЯ НАУКА 2020. Проблемы и перспективы* (pp. 3-5).
15. Nazirovich, A. U. (2023). Methodical approaches in english teaching. *Journal of Science-Innovative Research in Uzbekistan*, 1(9), 1169-1173.
16. Abdukodirov, U., & Obidjonova, Z. (2023, November). Goals and objectives of use information and communication technology in education. In *Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions"*.